

PUPINO

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2005 m. birželio 16 d. *

Byloje C-105/03

dėl *Tribunale di Firenze* (Italija) ikiteisminio tyrimo teisėjo 2003 m. vasario 3 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2003 m. kovo 5 d., pagal ES 35 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Maria Pupino

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijos pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans ir A. Rosas, R. Silva de Lapuerta ir A. Borg Barthet, teisėjai N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis ir M. Ilešič,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

* Processo kalba: italų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. spalio 26 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs rašytines pastabas, pateiktas:

- M. Pupino, atstovaujamos advokatų M. Guagliani ir D. Tanzarella,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* P. Gentili,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos A. Samoni-Rantou ir K. Boskovits,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Abraham, G. de Bergues ir C. Isidoro,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster ir C. Wissels,

- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Fernandes,
- Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Kruse ir K. Wistrand,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos R. Caudwell ir E. O'Neill, padedamų *barrister* M. Hoskins,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande ir L. Visaggio,

susipažinęs su 2004 m. lapkričio 11 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

¹ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas dėl 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžia-

mosiose bylose (OL L 82, p. 1, toliau – „pagrindų sprendimas“) 2, 3 ir 8 straipsnių išaiškinimo.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas baudžiamojoje byloje prieš M. Pupino, pradinės mokyklos mokytoją, kaltinamą tuo metu jaunesnių kaip penkerių metų mokinių sužalojimu.

Teisinis pagrindas

Europos Sąjungos teisė

Europos Sąjungos sutartis

- 3 Pagal ES sutarties, iš dalies pakeistos Amsterdamo sutartimi, VI antraštinės dalies „Policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose nuostatos“ 34 straipsnio 2 dalį:

„Taryba imasi priemonių ir skatina bendradarbiavimą taikydama deramą formą ir tvarką, kaip nustatyta šioje antraštinėje dalyje, padėdama siekti Sąjungos tikslų. Tuo

tikslu, remdamasi bet kurios valstybės narės arba Komisijos iniciatyva, Taryba vieningai gali:

<...>

- b) priimti pagrindų sprendimus siekiant derinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus. Pagrindų sprendimai valstybėms narėms yra privalomi siektinų rezultatų atžvilgiu, bet palieka nacionalinėms valdžios institucijoms galimybę pasirinkti jų įgyvendinimo formą ir būdus. Jie nėra tiesiogiai veikiantys;

<...>“

4 ES 35 straipsnis numato:

„1. Europos Bendrijų Teisingumo Teismas, laikydamasis šiame straipsnyje išdėstytų sąlygų, turi teisę priimti preliminarinius nutarimus dėl pagrindų ir kitų sprendimų teisėtumo ir išaiškinimo, dėl konvencijų, sudarytų pagal šią antraštinę dalį, išaiškinimo ir jas įgyvendinančių priemonių teisėtumo ir išaiškinimo.

2. Pareiškimu, padarytu pasirašant Amsterdamo sutartį arba bet kada vėliau, kiekviena valstybė narė turi galimybę pripažinti Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti preliminarinius nutarimus, kaip nurodyta šio straipsnio 1 dalyje.

3. Valstybė narė, padarydama pareiškimą pagal šio straipsnio 2 dalį, nurodo, kad arba:

- a) bet kuris tos valstybės teismas ar specializuotas teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti apskundžiami teismine tvarka, gali prašyti Teisingumo Teismą priimti preliminarų nutarimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu ir su šio straipsnio 1 dalyje minėtų aktų teisėtumu ar išaiškinimu susijusiu klausimu, jei tas teismas ar specializuotas teismas mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą; arba
- b) bet kuris tos valstybės teismas ar specializuotas teismas gali prašyti Teisingumo Teismą priimti preliminarų nutarimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu ir su šio straipsnio 1 dalyje minėtų aktų teisėtumu ar išaiškinimu susijusiu klausimu, jei tas teismas ar specializuotas teismas mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą.

<...>“

⁵ Iš 1999 m. gegužės 1 d. *Europos Bendrijų oficialiame leidinyje* (OL L 114, p. 56) paskelbtos su Amsterdamo sutarties įsigaliojimo data susijusios informacijos išplaukia, kad Italijos Respublika padarė pareiškimą pagal ES 35 straipsnio 2 dalį,

kuriuo ji pripažino Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti nutarimus ES 35 straipsnio 3 dalies b punkte numatytais sąlygomis.

Pagrindų sprendimas

6 Pagal pagrindų sprendimo 2 straipsnį „Pagarba ir pripažinimas“:

„1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusiesiems priklausytų realus ir prideramas vaidmuo jos baudžiamosios teisės sistemoje. Ji ir toliau visaip stengiasi užtikrinti, kad atliekant procesinius veiksmus nukentėjusieji būtų traktuojami su derama pagarba asmens orumui, ir pripažįsta nukentėjusiųjų teises ir teisėtus interesus, ypač susijusius su baudžiamosios bylos nagrinėjimu.

2. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusieji, kurie yra ypač pažeidžiami, galėtų naudotis konkrečiai nustatyta tvarka, geriausiai atitinkančia jų padėtį.“

7 Pagal pagrindų sprendimo 3 straipsnį „Bylos nagrinėjimas ir parodymų davimas“:

„Kiekviena valstybė narė atliekant procesinius veiksmus garantuoja nukentėjusiesiems galimybę būti išklausytiems ir duoti parodymus.

Kiekviena valstybė narė imasi atitinkamų priemonių siekdama užtikrinti, kad jos valdžios institucijos apklaustų nukentėjusiuosius tik tiek, kiek reikia baudžiamosios bylos nagrinėjimui.“

- 8 Pagrindų sprendimo 8 straipsnio „Teisė į apsaugą“ 4 dalis numato:

„Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad tais atvejais, kai nukentėjusiuosius, ypač labiausiai pažeidžiamus, reikia apsaugoti nuo parodymų davimo viešame teismo posėdyje padarinių, nukentėjusieji teismo sprendimu gali turėti teisę duoti parodymus tokiu būdu, kuris leis šį tikslą pasiekti bet kuriomis tinkamomis priemonėmis, suderinamomis su pagrindiniais teisiniais principais.“

- 9 Pagal pagrindų sprendimo 17 straipsnį kiekviena valstybė narė įteisina įstatymus ir kitus teisės aktus, reikalingus, kad būtų laikomasi šio pagrindų sprendimo dėl šiame sprendime minėtų straipsnių „nuo 2002 m. kovo 22 d.“

Nacionalinės teisės aktai

- 10 Italijos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) V knygos „Ikiteisminis tyrimas ir preliminarus posėdis“ 392 straipsnis numato:

„1. Ikiteisminio tyrimo metu prokuratūra ir įtariamasis gali prašyti teisėjo atskiros procedūros tvarka surinkti tokius įrodymus:

- a) apklausti liudytoją, kai yra pagrindo manyti, kad liudytojo nebus galima apklausti teisminių ginčų metu dėl invalidumo arba dėl svarbių priežasčių;

- b) apklausti liudytoją, kai dėl konkrečių ir specialių įrodymų yra pagrindo manyti, kad prieš liudytoją gali būti smurtauojama, jam grasinama, jam siūlomi ar žadami pinigai ar kitokia nauda siekiant sukliudyti duoti parodymus arba siekiant melagingų parodymų.

<...>

1a. Bylose dėl Baudžiamojo kodekso 600 a, 600 c, 600 f, 609 a, 609 c, 609 d, 609 f ir 609 k straipsniuose numatytų nusikaltimų (susijusių su seksualiniais ar seksualinio pobūdžio nusikaltimais) prokuratūra arba įtariamasis gali prašyti atskiros procedūros tvarka apklausti jaunesnius kaip šešiolikos metų liudytojus net ir nesant 1 dalyje numatytų aplinkybių.

<...>“

„Jei atliekant ikiteisminį tyrimą dėl nusikaltimų, numatytų Baudžiamojo kodekso 600 a, 600 c, 600 f, 609 a, 609 c, 609 d, 609 f ir 609 k straipsniuose, tarp asmenų, susijusių su įrodymų rinkimu, yra jaunesnių kaip šešiolikos metų nepilnamečių, teisėjas nutartimi nustato apklausos vietą, laiką ir ypatingus reikalavimus įrodymams rinkti, jei tai įmanoma ir būtina, atsižvelgiant į nepilnamečio būklę. Šiuo tikslu gali būti apklausama ne teisme, o specialiose socialinėse įstaigose arba, jei tai neįmanoma, nepilnamečio namuose. Parodymai turi būti nepertraukiamai užfiksuoti garso ir vaizdo įrašymo priemonėmis. Tais atvejais, kai negalima panaudoti įrašymo priemonių arba nėra techninio personalo, teisėjas skiria ekspertizę arba specialistą. Be to, apklausa yra trumpai aprašoma protokole. Įrašų transkripcija atliekama tik šalių prašymu.“

Faktinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas

- 12 Iš nutarties, kuria prašoma priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad baudžiamoji byla M. Pupino buvo iškelta kaltinant ją 2001 m. sausio ir vasario mėnesiais, kelis kartus padarius „piktnaudžiavimo drausmės priemonėmis“ baudžiamąjį nusižengimą Italijos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 571 straipsnio prasme kai kurių tuo metu jaunesnių kaip penkerių metų savo mokinių atžvilgiu, nes ji jiems nuolat suduodavo, grasindavo duosianti raminaujų ir užklijuosianti burną pleistru bei neleisdavo jiems nueiti į tualetą. Be to, ji kaltinama 2001 m. vasario mėnesį smūgiu, sukėlusiu patinimą kaktos srityje, padariusi „sunkų sužalojimą“, BK 582, 585 ir 576 straipsniuose kartu su to paties kodekso 61 straipsnio 2 ir 11 punktais numatytą baudžiamąjį nusižengimą. *Tribunale di Firenze* pradėta byla yra ikiteisminio tyrimo stadijoje.

- 13 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Italijos teisę baudžiamasis procesas susideda iš dviejų atskirų stadijų. Pirmos – ikiteisminio tyrimo stadijos metu prokuratūra, ikiteisminio tyrimo teisėjui kontroliuojant, ieško ir renka įrodymus, kuriais remdamasi nusprendžia tyrimą nutraukti arba perduoti asmenį baudžiamajam teismui. Pastaruoju atveju galutinį sprendimą būtų nagrinėti teisme arba būtų nutraukti priima minėtas teisėjas parengiamajame posėdyje.
- 14 Galimas sprendimas įtariamąjį perduoti teismui pradeda antrą proceso stadiją, vadinamąją žodinį nagrinėjimą, kurioje ikiteisminio tyrimo teisėjas nedalyvauja. Procesas siaurėja prasme iš esmės ir prasideda šia stadija. Iš principo įrodymai pateikiami tik šioje stadijoje, nepažeidžiant rungtyniškumo principo ir šalių iniciatyva. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad tik bylos žodinio nagrinėjimo metu šalių pateikta informacija gali būti pripažinta įrodymais tiesiogine šio žodžio prasme. Šiomis aplinkybėmis ikiteisminio tyrimo metu, siekiant nuspręsti, ar reikia tęsti baudžiamąją bylą, ar ją nutraukti, prokuratūros surinkti įrodymai privalo būti išnagrinėti proceso siaurėja prasme teisminių ginčų metu tam, kad įgytų visišką „įrodomąją“ galią.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad vis dėlto yra šios taisyklės išimčių, numatytų BPK 392 straipsnyje, ikiteisminio tyrimo metu leidžiančių ikiteisminio tyrimo teisėjui, nepažeidžiant rungtyniškumo principo, taikyti atskirą išankstinio įrodymų rinkimo procedūrą. Taip surinkti įrodymai turi tokią pačią įrodomąją galią kaip ir antroje proceso stadijoje surinktieji. BPK 392 straipsnio 1 a dalis numatė galimybę pasinaudoti tokia atskira procedūra renkant nuo kai kurių išvardytų (seksualinių arba seksualinio pobūdžio) nusikaltimų nukentėjusiųjų jaunesnių kaip šešiolikos metų asmenų parodymus net ir to paties straipsnio 1 dalyje nenumatytais atvejais. Be to, BPK 398 straipsnio 5 a dalis

leidžia tam pačiam teisėjui su BPK 392 straipsnio 1 a dalyje numatytais nusikaltimais susijusiais atvejais nurodyti rinkti įrodymus pagal ypatingas taisykles, leidžiančias apsaugoti šiuos nepilnamečius. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo teigimu, šios papildomos išimtys siekia apsaugoti, pirma, nepilnamečio liudytojo asmenį, orumą, drovumą bei, antra, įrodymo patikimumą.

- 16 Pagrindinėje byloje prokuratūra, remdamasi BPK 392 straipsnio 1 a dalimi, 2001 m. rugpjūčio mėn. paprašė ikiteisminio tyrimo teisėjo tokios atskiros išankstinio įrodymų rinkimo procedūros tvarka surinkti aštuonių vaikų, nusikaltimų, kuriais įtariama M. Pupino, liudytojų ir nukentėjusiųjų, parodymus, nes šių įrodymų surinkimo nebuvo galima atidėti iki rungtyniško posėdžio dėl liudytojų amžiaus ir neišvengiamų jų psichologinės būsenos pakitimų bei galimų psichologinio slopinimo procesų. Prokuratūra taip pat paprašė, kad įrodymai būtų surinkti pagal BPK 398 straipsnio 5 a dalyje numatytas ypatingas taisykles, pagal kurias apklausa turėtų vykti specialioje įstaigoje ir tokiomis sąlygomis, kurios apsaugotų šių nepilnamečių orumą, privatų gyvenimą ir ramybę, prireikus dėl faktinių aplinkybių keblumo ir sunkumo bei dėl su nukentėjusiųjų jaunu amžiumi susijusių sunkumų pasinaudojant psichologo eksperto pagalba. M. Pupino paprieštaravo šiam prašymui tvirtindama, kad toks atvejis nenumatytas BPK 392 straipsnio 1 ir 1 a dalyje.

- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nuomone, atsižvelgiant į svarstomas nacionalines nuostatas prokuratūros prašymas yra atmestinas, nes jos nenumato tokios atskiros išankstinio įrodymų rinkimo procedūros bei ypatingų įrodymų rinkimo taisyklių naudojimo įtariamajai inkriminuojamų faktų atvejais, net

jei nėra priežasčių, dėl kurių šios nuostatos, kai nukentėjusieji yra nepilnamečiai, neturėtų būti taikomos ir BPK 392 straipsnio 1 dalyje nenumatytais atvejais. Kai kurie į BPK 392 straipsnio 1 dalies taikymo sritį nepatenkantys nusikaltimai gali būti daug pavojingesni nukentėjusiesiems nei į ją patenkantys. Taip yra pagrindinės bylos atveju, kai, prokuratūros teigimu, M. Pupino žiaurus elgesys su keliais jaunesniais kaip penkerių metų vaikais jiems sukėlė psichologinių traumų.

- 18 Tvirtindamas, kad, „nepaisydamas esamo ar nesamo Bendrijos teisės aktų tiesioginio veikimo“, nacionalinis teismas privalo „aiškinti savo nacionalinę teisę remdamasis Bendrijos nuostatų tekstu ir prasme“ ir abejodamas dėl BPK 392 straipsnio 1 a dalies ir 398 straipsnio 5 a dalies atitikties pagrindų sprendimo 2, 3 ir 8 straipsniams, nes šios kodekso nuostatos apriboja ikiteisminio tyrimo teisėjo galimybę atitinkamai pasinaudoti išankstinio įrodymų rinkimo būdu ir ypatingomis įrodymų rinkimo bei fiksavimo taisyklėmis tik seksualinių ir seksualinio pobūdžio nusikaltimais, *Tribunale di Firenze* ikiteisminio tyrimo teisėjas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir prašyti Teisingumo Teismo pareikšti nuomonę dėl pagrindų sprendimo 2, 3 ir 8 straipsnių reikšmės.

Dėl Teisingumo Teismo kompetencijos

- 19 Pagal ES 46 straipsnio b punktą Europos bendrijos, Europos anglių ir plieno bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarčių nuostatos dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo įgaliojimų ir jų vykdymo, įskaitant ir EB 234 straipsnį, taikomos VI antraštinės dalies nuostatomis, atsižvelgiant į 35 straipsnyje numatytas sąlygas. Iš to matyti, kad EB 234 straipsnyje numatytą sistemą siekiama taikyti Teisingumo Teismo jurisdikcijai, susijusiai su prejudicinių

sprendimų priėmimu, pagal ES 35 straipsnį, atsižvelgiant į šioje nuostatoje numatytas sąlygas.

- 20 Kaip buvo pažymėta šio sprendimo 5 punkte, 1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojusioje deklaracijoje Italijos Respublika nurodė, kad ji pripažįsta Teisingumo Teismo jurisdikciją dėl ES 35 straipsnyje numatytų aktų galiojimo ir išaiškinimo šio straipsnio 3 dalies b punkte numatytomis sąlygomis.
- 21 Kalbant apie ES 35 straipsnio 1 dalyje numatytus aktus, analogiškai EB 234 straipsnio pirmajai ir antrajai pastraipoms išdėstytos šios nuostatos 3 dalies b punktas numato, kad valstybės narės „bet kuris <...> teismas“ gali „prašyti Teisingumo Teismą priimti preliminarų nutarimą“ jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu ir su šių aktų „teisėtumu ar išaiškinimu“ susijusiu klausimu, „jei tas teismas <...> mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą“.
- 22 Aišku, pirma, kad baudžiamojoje byloje veikiantis ikiteisminio tyrimo teisėjas, šiuo atveju teisėjas pagrindinėje byloje, atlieka teisminę funkciją ir todėl turi būti laikomas „valstybės narės teismu“ ES 35 straipsnio prasme (dėl EB 234 straipsnio žr. 1995 m. vasario 23 d. Sprendimą *Cacchiarelli ir Stanghellini*, C-54/94 ir C-74/94, Rink. p. I-391 ir 1996 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *X*, C-74/95 ir C-129/95, Rink. p. I-6609) ir, antra, kad pagrindų sprendimas, pagrįstas ES 31 ir 34 straipsniais, išplaukia iš aktų, numatytų ES 35 straipsnio 1 dalyje, dėl kurių Teisingumo Teismas gali priimti prejudicinį sprendimą.

- 23 Nors Teisingumo Teismas iš principo turi jurisdikciją atsakyti į pateiktą prejudicinį klausimą, vis dėlto dėl pateikto prašymo Prancūzijos ir Italijos vyriausybės nurodė prieštaravimą dėl priimtino, susijusį su tuo, kad Teisingumo Teismo atsakymas nebus naudingas pagrindinei bylai išspręsti.
- 24 Prancūzijos vyriausybė teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia taikyti tam tikras pagrindų sprendimo nuostatas vietoj nacionalinės teisės aktų, nors pagal paties ES 34 straipsnio 2 dalies b punktą pagrindų sprendimai negali turėti tokio tiesioginio veikimo. Be to, šios vyriausybės teigimu, net ir paties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, nacionalinės teisės neįmanoma išaiškinti taip, kad ji derėtų su pagrindų sprendimu. Vadinasi, pagal Teisingumo Teismo praktiką atitinkamo aiškinimo principas negali virsti *contra legem* aiškinimu bei apsunkinti fizinio asmens padėties baudžiamojoje byloje vien remiantis pagrindų sprendimu, nors taip yra šios pagrindinės bylos atveju.
- 25 Italijos vyriausybė visų pirma teigia, kad pagrindų sprendimas ir Bendrijos direktyva yra labai skirtingi teisės šaltiniai ir todėl pagrindų sprendimas nesukelia nacionaliniam teismui tokios atitinkamo nacionalinės teisės aiškinimo pareigos, kokią Teisingumo Teismas pabrėžė savo praktikoje, susijusioje su Bendrijos direktyvomis.
- 26 Akivaizdžiai neprieštaraudamos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino, Švedijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės visiškai pritaria Italijos vyriausybei, *inter alia*, pabrėždamos Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje numatyto valstybių narių bendradarbiavimo tarpvyriausybinių pobūdį.

- 27 Galiausiai Nyderlandų vyriausybė akcentuoja atitinkamo aiškinimo pareigos ribas ir klausia, ar darant prielaidą, kad ši pareiga taikytina pagrindų sprendimui, ji gali būti taikoma pagrindinėje byloje, būtent atsižvelgiant į šias ribas.
- 28 Pažymėtina, kaip nurodyta šio sprendimo 19 punkte, kad EB 234 straipsnyje numatyta tvarka taikytina ES 35 straipsniui, atsižvelgiant į jame numatytas sąlygas.
- 29 Kaip ir EB sutarties 234, ES 35 straipsnis numato, kad kreipimasis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo yra galimas tik su sąlyga, kad nacionalinis teismas „mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą“, todėl Teisingumo Teismo praktika, susijusi su prejudicinių klausimų, pateiktų pagal EB 234 straipsnį, priimtinumu, iš principo yra taikytina ir pagal ES 35 straipsnį Teisingumo Teismui pateiktiems prašymams priimti prejudicinius sprendimus.
- 30 Iš to išplaukia, kad svarbumo prezumpcijos, taikytinos prejudicine tvarka nacionalinių teismų pateikiamiems klausimams, gali būti nesilaikoma tik išimtiniais atvejais, jeigu paaiškėja, kad prašomas Bendrijos teisės aiškinimas yra akivaizdžiai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, kad galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus. Išskyrus šiuos atvejus, Teisingumo Teismas iš principo privalo atsakyti į prejudicinius klausimus dėl ES 35 straipsnio

1 dalyje numatytų aktų išaiškinimo (dėl EB 234 straipsnio, be kita ko, žr. 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Beck ir Bergdorf*, C-355/97, Rink. p. I-4977, 22 punktą ir 2005 m. birželio 7 d. Sprendimo *VEMW ir kt.*, C-17/03, Rink. p. I-4983, 34 punktą).

- 31 Atsižvelgiant į Prancūzijos, Italijos, Švedijos, Nyderlandų bei Jungtinės Karalystės vyriausybių pateiktus argumentus, būtina išnagrinėti, ar, kaip spėja nacionalinis teismas bei jį palaikančios Prancūzijos, Graikijos, Portugalijos vyriausybės ir Komisija, nacionalinėms valdžios institucijoms tenkanti pareiga aiškinti nacionalinę teisę kuo labiau atsižvelgiant į Bendrijos direktyvos nuostatas ir tikslus lygiai taip pat bei tose pačiose ribose galioja, jei toks aktas yra pagrindų sprendimas, priimtas remiantis Europos Sąjungos sutarties VI antraštine dalimi.
- 32 Teigiamai atsakius į šį klausimą, būtina patikrinti, kaip pastebėjo Prancūzijos, Italijos, Švedijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, ar akivaizdu, kad atsakymas į prejudicinį klausimą negalėtų konkrečiai paveikti pagrindinės bylos ginčo išsprendimo, atsižvelgiant į atitinkamo aiškinimo pareigai būdingas ribas.
- 33 Visų pirma pažymėtina, kad ES 34 straipsnio 2 dalies b punkto formuluotė yra labai panaši į EB 249 straipsnio trečiosios pastraipos formuluotę. Pagal ES 34 straipsnio 2 dalies b punktą pagrindų sprendimams suteikiamas privalomas pobūdis ta prasme, kad jie valstybėms narėms „yra privalomi siektinų rezultatų atžvilgiu, bet palieka nacionalinėms valdžios institucijoms galimybę pasirinkti jų įgyvendinimo formą ir būdus“.

34 Suformuluotas panašiai kaip ir EB 249 straipsnio trečiojoje pastraipoje, privalomas pagrindų sprendimų pobūdis lemia nacionalinės valdžios institucijų, ypač nacionalinių teismų, atitinkamo nacionalinės teisės aiškinimo pareigą.

35 Ta aplinkybė, kad Teisingumo Teismo įgaliojimai pagal ES 35 straipsnį yra siauresni dėl Europos Sąjungos sutarties VI antraštinės dalies nei pagal EB sutartį, ir tai, kad nėra užbaigtos teisės gynimo priemonių ir procedūrų sistemos, skirtos užtikrinti institucijų teisės aktų teisėtumo pagal minėtą VI antraštinę dalį kontrolę, neprieštarauja šiai išvadai.

36 Iš esmės, neatsižvelgiant į Amsterdamo sutartimi numatytą integracijos laipsnį glaudesnės Europos tautų sąjungos kūrimo etapu ES 1 straipsnio antrosios pastraipos prasme, yra visiškai suprantama, kad Europos Sąjungos sutarties autoriai manė esant naudinga numatyti galimybę dėl šios sutarties VI antraštinės dalies panaudoti panašaus į EB sutartyje numatyto poveikio teisinius instrumentus tam, kad būtų veiksmingai siekiama Sąjungos tikslų.

37 Teisingumo Teismo jurisdikcijos, susijusios su prejudicinių sprendimų priėmimu, pagal ES 35 straipsnį svarbą patvirtina ir tai, kad pagal jo 4 dalį kiekviena valstybė narė, pagal šio straipsnio 2 dalį padariusi pareiškimą ar jo nepadariusi, turi teisę pateikti Teisingumo Teismui pareiškimus arba rašytines pastabas tais atvejais, kai iškeliama byla pagal to paties straipsnio 1 dalį.

- 38 Šie įgaliojimai netektų savo esminio naudingo poveikio, jei fiziniai asmenys neturėtų teisės remtis pagrindų sprendimais, siekdami atitinkamo nacionalinės teisės aiškinimo valstybių narių teismuose.
- 39 Pagrįsdamos savo teiginį, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės teigia, kad, skirtingai nei EB sutartis, Europos Sąjungos sutartis nenumato jokios analogiškos numatytai EB 10 straipsnyje pareigos, kuria iš dalies rėmėsi Teisingumo Teismo praktika, pagrįsdama Bendrijos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo pareigą.
- 40 Šis argumentas yra atmestinas.
- 41 Europos Sąjungos sutarties 1 straipsnio antra ir trečia dalys numato, kad ši Sutartis žymi naują glaudesnės Europos tautų sąjungos kūrimo etapą ir kad Sąjungos, kurios pagrindas yra Europos Bendrijos, kurias papildė šios Sutarties nustatytos bendradarbiavimo politikos sritys ir formos, uždavinys – darniai ir solidarčiai tvarkyti valstybių narių ir jų tautų santykius.
- 42 Sąjungai būtų sunku veiksmingai įvykdyti šį uždavinį, jei sąžiningo bendradarbiavimo principas, be kita ko, numatantis, kad valstybės narės imasi visų atitinkamų bendrų ar specialių priemonių, kad užtikrintų įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos teisę vykdymą, taip pat nebūtų taikytinas policijos ir teismų bendradarbia-

vimui baudžiamosiose bylose, kuris, be to, visiškai remiasi valstybių narių ir institucijų bendradarbiavimu, kaip visiškai teisingai pastebėjo generalinė advokatė savo išvados 26 punkte.

43 Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad atitinkamo aiškinimo principas taikytinas ir pagrindų sprendimų, priimtų pagal Europos Sąjungos sutarties VI antraštinę dalį, atžvilgiu. Taikant nacionalinę teisę, šią teisę aiškinantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai daryti kuo labiau atsižvelgdamas į pagrindų sprendimo nuostatas ir tikslus, kad pasiektų juo siekiamą tikslą ir laikytųsi ES 34 straipsnio 2 dalies b punkto.

44 Vis dėlto pažymėtina, kad nacionalinio teismo pareigos aiškinant atitinkamas savo nacionalinės teisės normas atsižvelgti į pagrindų sprendimo turinį riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio saugumo ir negaliojimo atgal principai.

45 Šie principai, be kita ko, prieštarauja tam, kad ši pareiga galėtų, remiantis pagrindų sprendimu ir neatsižvelgiant į jį įgyvendinantį valstybės narės įstatymą, lemti jo nuostatas pažeidusių asmenų baudžiamosios atsakomybės nustatymą arba sugriežtinimą (dėl Bendrijos direktyvų, be kita ko, žr. 1996 m. gruodžio 12 d. Sprendimo X, C-74/95 ir C-129/95, Rink. p. I-6609, 24 punktą ir 2005 m. gegužės 3 d. Sprendimo *Berlusconi ir kt.*, C-387/02, C-391/02 ir C-403/02, Rink. p. I-3565, 74 punktą).

- 46 Vis dėlto pažymėtina, kad nuostatos, dėl kurių pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, yra susijusios ne su suinteresuotojo asmens baudžiamosios atsakomybės apimtimi, o su proceso eiga ir įrodymų rinkimo taisyklėmis.
- 47 Nacionalinio teismo pareiga aiškinant susijusias nacionalinės teisės normas atsižvelgti į pagrindų sprendimo turinį pasibaigia, jei ši nacionalinė teisė negali būti taikoma taip, kad pasiektų tikslą, suderinamą su pagrindų sprendimo tikslu. Kitaip tariant, atitinkamo aiškinimo principas negali pagrįsti nacionalinės teisės *contra legem* aiškinimo. Vis dėlto šis principas reikalauja, kad nacionalinis teismas prireikus atsižvelgtų į visą nacionalinės teisės sistemą, siekiant nustatyti, koku mastu ji turi būti taikoma, kad būtų išvengta priešingo nei pagrindų sprendimu siekiamo rezultato.
- 48 Tačiau, kaip pastebėjo generalinė advokatė savo išvados 40 punkte, nėra akivaizdu, kad pagrindinėje byloje pagrindų sprendimą atitinkantis nacionalinės teisės aiškinimas būtų negalimas. Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar atitinkamas nacionalinės teisės aiškinimas galimas šioje byloje.
- 49 Atsižvelgiant į šią sąlygą, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti.

Dėl prejudicinio klausimo

- 50 Prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagrindų sprendimo 2, 3 straipsniai ir 8 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinami taip, kad nacionalinis teismas privalo turėti galimybę leisti mažamečiams vaikams, kurie, kaip pagrindinėje byloje, tvirtina nukentėję dėl žiauraus elgesio, duoti parodymus pagal taisykles, užtikrinančias šiems vaikams tinkamą apsaugą, pavyzdžiui, neviešame posėdyje ir prieš jam įvykstant.
- 51 Pagal pagrindų sprendimo 3 straipsnį kiekviena valstybė narė atliekant procesinius veiksmus garantuoja nukentėjusiesiems galimybę būti išklausytiems ir duoti parodymus bei imasi atitinkamų priemonių siekdama užtikrinti, kad jos valdžios institucijos apklaustų nukentėjusiuosius tik tiek, kiek reikia baudžiamosios bylos nagrinėjimui.
- 52 Pagrindų sprendimo 2 straipsnis ir 8 straipsnio 4 dalis įpareigoja kiekvieną valstybę narę stengtis užtikrinti, kad atliekant procesinius veiksmus nukentėjusieji būtų traktuojami su derama pagarba asmens orumui, užtikrinti, kad nukentėjusieji, kurie yra ypač pažeidžiami, galėtų naudotis konkrečiai nustatyta tvarka, geriausiai atitinkančia jų padėtį, ir užtikrinti, kad tais atvejais, kai nukentėjusiuosius, ypač labiausiai pažeidžiamus, reikia apsaugoti nuo parodymų davimo viešame teismo posėdyje padarinių, nukentėjusieji teismo sprendimu gali turėti teisę duoti parodymus tokiu būdu, kuris leistų šį tikslą pasiekti bet kuriomis tinkamomis priemonėmis, suderinamomis su pagrindiniais teisiniais principais.
- 53 Pagrindų sprendimas neapibrėžia nukentėjusiojo pažeidžiamumo sąvokos 2 straipsnio 2 dalies ir 8 straipsnio 4 dalies prasme. Tačiau, nepaisant atsakymo į klausimą, ar

aplinkybės, kad nukentėjusysis nuo baudžiamojo pažeidimo yra mažametis, paprastai pakanka jį laikyti ypač pažeidžiamu pagrindų sprendimo prasme, negalima nesutikti, kad jei, kaip yra pagrindinėje byloje, mažamečiai vaikai teigia patyrę žiaurų elgesį, ypač mokytojos žiaurų elgesį, jie gali būti laikomi ypač pažeidžiamais, atsižvelgiant konkrečiai į jų amžių bei pažeidimo, nuo kurio nukentėjo, pobūdį ir pasekmes tam, kad galėtų pasinaudoti specialia apsauga, nustatyta anksčiau minėto pagrindų sprendimo nuostatomis.

- 54 Nė viena iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodytų šių trijų pagrindų sprendimo nuostatų nenumato konkrečių taisyklių, įgyvendinančių nurodomus tikslus, būtent užtikrinti ypač pažeidžiamiesiems nukentėjusiesiems „konkrečiai nustatytą tvarką, geriausiai atitinkančią jų padėtį“ ir taip pat galimybę pasinaudoti specialia „teise duoti parodymus“, užtikrinančia visiems nukentėjusiesiems, kad jie „bus traktuojami su derama pagarba asmens orumui“, bei galimybę būti išklausytiems ir „duoti parodymus“, taip pat užtikrinti, kad nukentėjusiuosius apklaustų „tik tiek, kiek reikia baudžiamosios bylos nagrinėjimui“.
- 55 Pagal pagrindinėje byloje svarstomus teisės aktus ikiteisminio tyrimo metu duoti parodymai paprastai turi būti pakartoti viešame posėdyje tam, kad įgytų visišką įrodomąją galią. Vis dėlto tam tikrais atvejais leidžiama duoti tokios pačios įrodomosios galios parodymus tik vieną kartą ikiteisminio tyrimo metu, tačiau pagal kitokias taisykles nei numatytos viešajame posėdyje.
- 56 Šiomis aplinkybėmis pagrindų sprendimo nuostatose minėti siekiami tikslai reikalauja, kad nacionalinis teismas turėtų galimybę ypač pažeidžiamų nukentėju-

siųjų atžvilgiu taikyti specialią tvarką, pavyzdžiui, valstybės narės teisėje numatytą atskirą išankstinio įrodymų rinkimo procedūrą bei specialias parodymų davimo taisykles, jei ši tvarka geriausiai atitinka nukentėjusiųjų padėtį ir neleidžia prarasti įrodymų, minimaliai sumažindama kartotinių apklausų skaičių ir užkirsdama kelią dėl parodymų davimo viešajame posėdyje galimoms žalingoms pasekmėms tokių nukentėjusiųjų atžvilgiu.

57 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad pagal pagrindų sprendimo 8 straipsnio 4 dalį taip duoti parodymai privalo visais atvejais būti suderinami su valstybės narės pagrindiniais teisiniais principais.

58 Be to, pagal ES 6 straipsnio 2 dalį Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – konvencija) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendrieji teisės principai.

59 Vadinasi, pagrindų sprendimas privalo būti aiškinamas atsižvelgiant į pagrindines teises, iš kurių ypač pažymėtina teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, numatyta konvencijos 6 straipsnyje ir aiškinama Europos žmogaus teisių teismo.

- 60 Darant prielaidą, kad nagrinėjamu atveju galima pasinaudoti pagal Italijos teisę numatyta atskira išankstinio įrodymų rinkimo procedūra bei specialiomis parodymų davimo taisyklėmis, atsižvelgiant į atitinkamo nacionalinės teisės aiškinimo pareigą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reiktų įsitikinti, ar dėl šių priemonių taikymo visas M. Pupino baudžiamasis procesas netaps neteisingas konvencijos 6 straipsnio, išaiškinto Europos žmogaus teisių teismo, prasme (be kita ko, žr. 2001 m. gruodžio 20 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimą *P.S. prieš Vokietiją* ir 2002 m. liepos 2 d. Sprendimą *S.N. prieš Švediją*, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-V; 2004 m. vasario 13 d. Sprendimą *Rachdad prieš Prancūziją* ir 2005 m. sausio 20 d. Sprendimą *Accardi ir kt. prieš Italiją*, skundas Nr. 30598/02).

- 61 Atsižvelgiant į visa tai, kas pasakyta, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti, kad pagrindų sprendimo 2, 3 straipsniai ir 8 straipsnio 4 dalis privalo būti aiškinami taip, jog nacionalinis teismas privalo turėti galimybę leisti mažamečiams vaikams, kurie, kaip pagrindinėje byloje, tvirtina nukentėję dėl žiauraus elgesio, duoti parodymus pagal taisykles, užtikrinančias šiems vaikams tinkamą apsaugą, pavyzdžiui, neviešame posėdyje ir prieš jam įvykstant. Nacionalinis teismas privalo atsižvelgti į visas nacionalinės teisės normas ir jas aiškinti kuo labiau remdamasis pagrindų sprendimo nuostatomis bei tikslais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2001 m. kovo 15 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose 2, 3 straipsniai ir 8 straipsnio 4 dalis privalo būti aiškinami taip, kad nacionalinis teismas privalo turėti galimybę leisti mažamečiams vaikams, kurie, kaip pagrindinėje byloje, tvirtina nukentėję dėl žiauraus elgesio, duoti parodymus pagal taisykles, užtikrinančias šiems vaikams tinkamą apsaugą, pavyzdžiui, neviešame posėdyje ir prieš jam įvykstant.

Nacionalinis teismas privalo atsižvelgti į visas nacionalinės teisės normas ir jas aiškinti kuo labiau remdamasis pagrindų sprendimo nuostatomis bei tikslais.

Parašai.